

Voorwoord

Schrijven leer je op de basisschool. Met een pen op papier of je vingers op een toetsenbord. Over structuur, zinsvolgorde, synoniemen en andere taalzaken leer je later. Maar echt schrijven leer je in de praktijk.

Elke dag leer je meer. Wat werkt goed? Wat kan ik beter anders doen een volgende keer? Schrijven is een voortdurend leerproces.

In dit boek zijn 111 schrijftips verzameld, ingedeeld in tien categorieën. Loop je vast als het gaat over structuur of de toon van je tekst, kijk dan bij de tips in dat hoofdstuk. Wil je creatiever schrijven dan bieden de tips 12 t/m 22 houvast. Probeer het uit en kijk wat bij je past.

Kom je iets tegen, of wil je reageren? Mail dan je opmerking naar henriette@laetum.nl. Boekrecensies zijn ook meer dan welkom.

Ik wens je veel plezier met dit boek. Schrijven is een van de leukste ambachten. Met de tips uit dit boek ga je jouw plezier in het schrijven vergroten, daar ben ik zeker van. Succes!

Henriëtte Sulmann

> www.laetum.nl

*Schrijven is een hondenleven,
maar het enige dat het waard is om geleefd te worden.*

Gustave Flaubert (1821-1880)

Hoofdstuk 1: De basis

De basis

1 Schrijven is een ambacht

Het aardige van het ambacht schrijven is, dat je het nóóit leert.

Simon Carmiggelt (1913–1987)

Een pen pakken en een tekstje schrijven kunnen we allemaal. Maar schrijven is meer. Structureren, nadenken over wat je wilt zeggen en wat je daarmee wilt bereiken. En wie je wilt bereiken. Dat zijn allemaal onderdelen van het ambacht schrijven.

Schrijven is een vak. Het goede nieuws is dat je het kunt leren. Het andere nieuws is dat je nooit bent uitgeleerd. Het kan altijd anders, beter. De doelgroepen die je wilt bereiken veranderen. Je hebt telkens andere lezers. En daardoor moet jij op een andere manier met hen in contact komen of op een andere manier schrijven. Kortom: de wereld verandert en daarmee ook het schrijven.

Goed schrijven vraagt om oefening en het maken van keuzes. In dit boek vind je veel tips. Gebruik ze en kijk wat voor jou werkt.

2 Spreek tot de verbeelding

Tot de verbeelding spreken in zakelijke teksten. Kan dat? En waarom zou je dat willen? Het antwoord op de eerste vraag is 'ja'. Op de tweede 'omdat je wilt dat jouw tekst beklijft' en 'omdat je wilt overtuigen'.

Door een situatie te beschrijven waarin je lezers zich kunnen herkennen, breng je het onderwerp van jouw tekst dichterbij. Het wordt tastbaar. Zorg dat lezers voor zich zien wat jij beschrijft. Dat doe je onder andere door meerdere zintuigen aan te spreken. Hoe voelt het om te bladeren door een nieuw paspoort met 'harde pagina' waarop alle persoonsgegevens te vinden zijn?

Je kunt ook specifieke details van een plek of persoon beschrijven.

Een voorbeeld

Je moet een tekst schrijven over nieuwe vuilcontainers die in een buurt worden geplaatst. In onderstaande tekst worden de voordelen benadrukt, meerdere zintuigen aangesproken en worden specifieke details gegeven.

Vanaf 10 september gooit u uw huisvuil met één hand weg. Dan worden in uw wijk blauwe ondergrondse vuilcontainers geplaatst. Hoe werkt het? U houdt het pasje dat u bij deze brief vindt op de sensor op de container tot er een groen lampje gaat branden. Daarna kunt u de container openen met het voetpedaal. Plaats uw gesloten vuilniszak in de container en laat het voetpedaal los. De container valt dan met een zachte klik in het slot.

Zorg dat je lezers voor zich zien wat jij beschrijft. Als je met je tekst sterke beelden oproept, dan blijven die je lezers bij en heb jij je doel bereikt.

3 Bronvermelding

Teksten van een ander mag je nooit gebruiken zonder duidelijk te maken van wie het is.

Kom je in je researchfase iets tegen waarvan je denkt dat je het later goed kunt gebruiken? Maak een kopie of een foto en schrijf de bron op zodat je alles bij de hand hebt.

Bronnen noteer je volgens de APA-methode, ontwikkeld door de American Psychological Association.

Dat houdt in dat je in je tekst achter een citaat tussen haakjes de naam van de auteur zet. In de bronnenlijst die je onderaan je stuk of in een bijlage zet, vermeld je de hele bron volgens een vast format:

Achternaam Auteur, eerste voorletter, (jaar van uitgifte). Titel boek (eventueel editie). Stad: Uitgever.

Bijvoorbeeld: De Vries, A. (2012). De kunstenwereld door een bril. Amsterdam: Bezige Bij.

De APA-methode maakt onderscheid tussen bronvermeldingen van boeken, artikelen en online bronnen.

Tip

Op de site Scribbr kun je met de APA Generator makkelijk je bronvermelding – in het juiste format – maken.

> <https://www.scribbr.nl/originaliteitscheck/apa-generator/>

4 Schrijven is transpireren

Schrijven is blijven zitten tot het er staat, en als het er staat weet je dat uitsluitend zelf.

Kees van Kooten (1941)

Schrijven is inspiratie is wat de meeste mensen denken. Je gaat zitten en dat wat je wilt vertellen vloeit in een moeiteloze stroom uit je vingers...

Nou vergeet het maar. Schrijven is transpiratie. Het is werk. En dat vraagt doorzettingsvermogen. Loop je vast? Naast doorzettingsvermogen vraagt schrijven ook om een aantal basisregels. Weet wat je wilt vertellen. Weet tegen wie je het hebt, wie je doelgroep is. Weet wat er speelt en weet op welke manier je het wilt vertellen. Daarna komt het structureren. Een ruggengraat maken voor je tekst. Als dat staat kun je het vlees op de botten toevoegen. En daarna mag je schaven en redigeren.

Ontmoedigt? Nee toch? Volharden is het sleutelwoord. Koppel de momenten waarop je inspiratie hebt aan momenten waarop je stug aan je tekst zit te werken. Door inspiratie te verweven met volharding krijg je uiteindelijk de tekst die je wilt.

Tips over hoe je kunt omgaan met een writer's block vind je op pagina 124 tot en met 136. Tips over het redigeren van je tekst op pagina 70 tot en met 80.

5 Houd het simpel

Wel eens van KISS gehoord? Keep it simple, stupid. De lezer wil jouw tekst begrijpen. En jij wilt dat de lezer jouw tekst onthoudt. Eenvoud is het sleutelwoord. Zoek de kern op en werk vanuit die kern.

*Made to Stick*¹ heet het boek dat de broers Chip en Dan Heath in 2007 schreven. In het Nederlands heet het boek *De Plakfactor*. De broers onderzochten waarom sommige verhalen blijven plakken en andere ideeën niet blijven hangen. Ze noemen zes factoren als basis voor succes:

- 1. Simple oftewel eenvoud.** En dat is niet hetzelfde als simpel. Alles wat je opschrijft moet samenhangen met de kern van het verhaal.
- 2. Unexpected, het onverwachte.** Met een verrassing trek je de aandacht. Kleur buiten de lijntjes.
- 3. Concrete, concreet.** Een concreet idee onthoud je eerder dan een abstract verhaal. Blijf weer bij die kern.
- 4. Credible oftewel geloofwaardig.** Wie vertelt het verhaal? Onderbouw je verhaal goed, blijf bij de feiten en zorg dat het controleerbaar is. Het citeren van autoriteiten helpt.
- 5. Emotional, raak het gevoel.** De emotie raken zorgt dat mensen naar jouw verhaal gaan handelen.
- 6. Stories, een verhaal.** Vertel een verhaal in plaats van doceren. Met een verhaal inspireer je mensen tot handelen.

Eenvoud is de basis. En hoe meer factoren je aan je teksten toevoegt, hoe meer ze blijven plakken bij je lezer.

¹ Heath, C. En D. Heath (2007). *Made to Stick*. New York, USA: Doubleday Broadway Us.

6 Ritme en zinslengte

Het ritme maakt een situatie, de grote of kleine emoties erover en de gedachten erbij voelbaar, hoorbaar, zorgt ervoor dat momenten gaan leven en dicht bij de lezer komen.(...) Het ritme is de adem van een tekst, van het boek².

Thomas Verbogt (1952)

Elke tekst, ook een tekst met een zakelijk doel, heeft een ritme en een klankkleur. Hoe krijg jij muziek in je teksten? Een paar tips.

- Wissel tussen lange, middellange en korte zinnen. Alleen maar lange zinnen en je raakt je lezer kwijt. Alleen maar korte zinnen en de tekst 'stottert'. Volgens de richtlijnen voor begrijpelijke teksten (B1) mag een zin niet meer dan tien woorden tellen. Speel daar mee.
- Wissel de zinsconstructie af. Niet iedere zin op dezelfde manier opbouwen.

Voorbeeld

De tevreden wethouder ondertekent. De glimlachende ondernemer kijkt toe. De zinsconstructie is beide keren lidwoord, bijvoeglijk naamwoord, zelfstandig naamwoord, werkwoord. Op zich prima. Maar als je de hele tekst op die manier opbouwt, heb je geen ritme in je tekst. Probeer eens *De tevreden wethouder ondertekent terwijl de glimlachende ondernemer toekeek.* Dat klinkt anders.

- Herhaal een klank. Een slogan als 'Heerlijk Helder Heineken' bekt lekker omdat alle woorden met dezelfde klanken beginnen. In vaktaal zeg je 'het allitereert'.
- Luister of je tekst 'loopt'. Wandel heen en weer terwijl je jouw tekst hardop voorleest. Zo merk je snel genoeg waar je tekstritme hapert.

²Verbogt, T. (2007). Schrijven is ritme. Amsterdam, Nederland: Uitgeverij Augustus.

7 Manieren om te brainstormen

Voor je begint met schrijven gooi je alles wat je weet eruit. Op papieren, post-its, in een fraai schema in je computer, op A4-tjes op de muur. Wat voor jou werkt. Alles wat op papier komt is goed. Je bent je aan het voorbereiden. Alles mag.

Brainstormen met jezelf kun je op verschillende manieren doen.

- **Associëren.** Schrijf alle woorden op die bij je opkomen als je over jouw thema nadenkt. Bedenk voordelen, nadelen, vooroordelen en waarheden. Maak een lijst, een mindmap of een woordenwolk. Kies dan de woorden die je het meest aanspreken en maak op basis daarvan een eerste tekst.
- **Zoek de grenzen op.** Probeer nieuwe ideeën te vinden door de grenzen rond jouw thema te verkennen. Het idee is om als je die grens voor ogen hebt, je dan voor te stellen hoe het is als die grens er niet is. Wat zou je doen, hoe ziet de wereld er dan uit, wat gebeurt er als je € 10.000 meer budget hebt, enzovoort. Schrijf alles op en gebruik je inspiratie.
- **Zet een alarm en geef jezelf tien minuten.** Zet je telefoon uit en doe de deur dicht. Pen op het papier en schrijven maar. Geef antwoord op de vraag 'Wat ik eigenlijk wil zeggen is ...'. Schrijf, of als je liever typt typ, aan een stuk door tot je alarm gaat. Pas dan mag je het doorlezen en eventueel dingen doorstrepen.
- **Maak er een vraag en antwoordspel van.** Schrijf vier of vijf vragen op die bij jouw doelgroep leven over het thema waarover jij wilt schrijven. Als je die vragen voorziet van een antwoord heb je een goede basis voor je tekst.

Natuurlijk kun je ook met een groep collega's of vrienden brainstormen over jouw thema. Maak vooraf heldere afspraken over de manier waarop je wilt brainstormen en de hoeveelheid tijd die je daarvoor inplant.